

Un dibuix de Josep Puig i Cadafalch per a l'Acadèmia

Frederic-Pau Verrié

Acadèmic de número. secretaria@racba.org

La meva comunicació serà breu i anecdòtica.

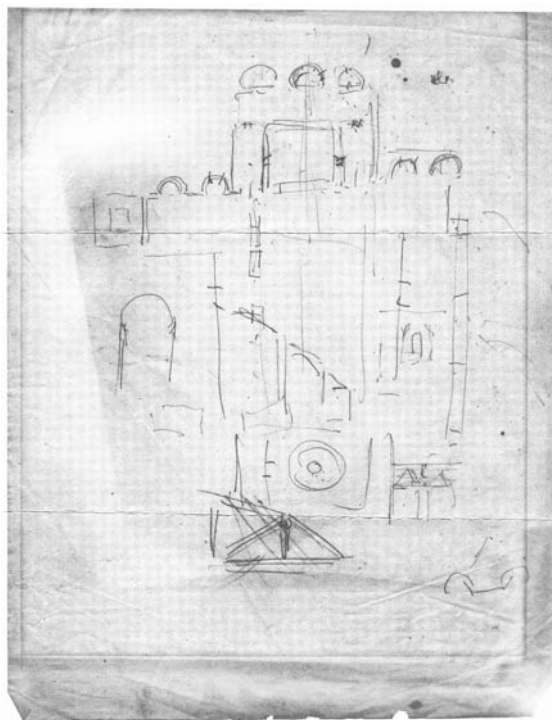
A la dècada dels 50, en una data que ara no sabia precisar, vaig tenir ocasió de col·laborar amb Josep Puig i Cadafalch que treballava llavors en un projecte de reedició de *L'Arquitectura romànica a Catalunya*.

Jo el coneixia de l'any 45, quan amb Tarradell, Panyella i Cirici havíem intentat organitzar una Societat Catalana d'Estudis d'Art i Arqueologia i l'havíem anat a visitar a Argentona més aviat per demanar-li que no pas per oferir-li que volgués presidir-la; i més estretament poc després, el 46, quan es va organitzar oficialment –en la clandestinitat, és clar– la Societat Catalana d'Estudis Històrics, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, de la secció d'Art i Arqueologia de la qual vaig ser, en dues etapes, secretari.

No recordo la circumstància concreta del meu enrolament en aquella tasca de col·laboració amb l'estudiós de l'art romànic, però sí que va ser decebedora i que no va durar gaire temps.

Puig i Cadafalch tenia una curiosa manera de treballar: amb una lletra petita i punxeguda escrivia damunt d'inversemblants trossos de paper –retalls de correspondència comercial, reversos de factures, vells *envelops*– els retocs o les correccions que volia introduir al primer text, publicat tants anys abans, sobre un determinat monument i me'ls passava agafats amb una agulla de cap al corresponent full solt de la primera edició, on calia copiar-ho amb bona lletra –la meua llavors era més entenedora que la d'ara, segurament– com si fossin galeres a punt per a la impremta.

Era una feina absurda, poc pagada i sense encant, a la qual jo no aportava res; de manera que aviat vaig donar-me'n de baixa; no recordo tampoc la data exacta (potser podria trobar-la en alguna de les meves velles agendes), però sí que va coincidir més o menys amb l'arribada a aquell mateix estudi del carrer de Mallorca, de Rosa Leveroni com a bibliotecària.

Josep Puig i Cadafalch, Croquis de la planta de l'església del Monestir de Sant Miquel de Cuixà. Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi.

Al senyor Puig, com li dèiem sempre, devia semblar-li que jo no coneixia prou el tema –i s’enganyava, perquè els seus volums sobre l’art romànic (i d’altres de les seves publicacions) ja feia anys que els fullejava i els havia consultat no poques vegades– i de tant en tant m’oferia amablement, ell que era de tracte més aviat eixut, un comentari sobre el monument del qual estava fent la revisió.

Llavors, damunt d’un tros qualsevol de paper –rarament un full blanc de quartilla– esbossava un croquis mentre feia un comentari històric o una descripció formal de la planta, l’alçat o la secció del monument.

He de dir que aquelles breus lliçons i aquells esquemàtics dibuixos van resultar ser el veritable guany i profit de la meua fallida experiència de col·laboració.

Un dia, damunt d’un foli completament blanc –que amb el pas del temps s’ha anat esgrogueint– el senyor Puig va començar a exposar, croquitzant-la nerviosament, la seva interpretació del procés constructiu de Sant Miquel de Cuixà i el treball que ell havia dut a terme per a la recuperació de l’insigne monument, l’estructura pre-romànica, primer, i la seva transformació i enriquiment en el període romànic successiu, després.

No era cap descoberta per a mi, si he de ser franc, però sentir-li explicar personalment a ell mateix era aprendre’n una mica més i veure sorgir damunt del paper blanc amb un traç de llapis lleuger (que malgrat l’edat de l’arquitecte, era prou precís) la planta esquemàtica de l’església del vell monestir resultava gairebé emocionant: els arcs de ferradura i l’esqueixada de les finestres, insinuats a penes; la base del campanar ensorrat dibuixada, en la precipitació del discurs, fora de la planta del transepte, la capella circular del Pessebre als peus de la robusta nau pre-romànica; breus indicacions de les encavallades de fusta i del vessant de la coberta...

Aquell dibuix nascut davant dels meus ulls com una lliçó d’història de l’art de mà del propi restaurador del gran monument pirinenc, vaig poder quedar-me’n.

Objectivament no és una cosa extraordinària; sentimentalment, sí, per a mi personalment, un document de valor: l’autògraf d’un mestre eminent de la recerca històrica de l’art català, d’una gran i polifacètica figura del nostre món cultural del segle XX, de la Catalunya contemporània, que l’havia traçat davant meu i expressament per a mi.

Vaig guardar-lo i temps després vaig emmarcar-lo i l’he tingut en mostra a casa una pila d’anys, fins que una dramàtica reducció d’espai del meu habitatge m’ha obligat a despenjar-lo i m’ha impedit de tornar-lo a penjar en lloc adequat.

I he pensat que aquesta petita cosa que ha tingut per a mi un valor singularíssim de memòria històrica personal mai no podria tenir-lo ni igual ni semblant per als meus possibles futurs hereus.

Fora d’un, potser, o millor, d’una: aquesta Acadèmia (de la qual Puig i Cadafalch fou membre il·lustríssim durant un quart de segle) a la qual, doncs, si ho accepteu, en faig donació.

26 de maig del 2008